

PRIETENII LUI GHEORGHE CRISTESCU-PLĂPUMARUL ȘI "PRIMĂVARA DE LA PRAGA"

CRISTIAN ANDREI SCĂICEANU

cristianscaiceanu@gmail.com

Cancelaria Băncii Naționale a României – București

GHEORGHE CRISTESCU PLAPUMARU'S FRIENDS AND THE "SPRING PRAGUE"

ABSTRACT

The resolute attitude that Nicolae Ceausescu had against the brutal crush of the civil rights movement that remained known in history under the name of "Prague Spring", made by the army of URSS, Hungary, Bulgaria, Poland, Democratic German Republic against Czechoslovakia, in the summer of 1968, increased the popularity of the romanian leader in the country and all over the world. In that period of time in Romania some reforms started to give people the hope of a better life. Nicolae Ceausescu's radical judgement of the army intervention from the Warsaw Pact in Czechoslovakia was consent by the majority of romanians. Ceausescu started to gain sympathy from the old socialist activists, that were removed and abandoned or even arrested on Gheorghe Gheorghiu-Dej's time. Some letters of Gheorghe Cristescu-Plăpumarul's friends, the first socialist secretary general of the Comunist Party of Romania, reflect their accession to Nicolae Ceausescu's internal and external actions.

Keywords: Nicolae Ceausescu, Prague Spring, Gheorghe Cristescu-Plăpumarul, socialism, comunism.

Cu toate că meandrele istoriei l-au pus în postura de a fi fost primul secretar general al Partidului Comunist din România, Gheorghe Cristescu-Plăpumarul a fost mereu un autentic militant socialist. Supravegheat până în 1944 de Siguranță și arestat datorită convingerilor politice, a intrat rapid și în atenția Securității comuniste, fiind atent urmărit, anchetat și chiar arestat. Marginalizat de liderii comuniști, Gheorghe Cristescu-Plăpumarul a rămas până la moarte fidel ideilor din tinerețe, un amestec interesant între valorile creștin-burgheze și cele ale unui socialism ce s-a dovedit utopic. Iată un relevant exemplu: "Și acum, ca întotdeauna, sărbătorim două mari evenimente, ce simbolizează pe Isus Cristos Nazarineanul, cum și Ziua desrobirii Muncitorilor – 1 Mai 1973. Vă dorește multă sănătate, tov. Gheorghe Cristescu-Plăpumarul"¹. Oana Ilie și Cornel Constantin Ilie au publicat mai multe documente cu formulări asemănătoare, demonstrând că această abordare era o temă preferată pentru liderul socialist. Iisus Hristos era pentru Gheorghe Cristescu-

¹ Carte poștală scrisă de Gheorghe Cristescu-Plăpumarul, aflată în arhiva autorului.

Plăpumarul ”*primul socialist al vremii*”, iar Pantelimon Halipa îl considera ”*primul comunist al omenirii*”².

În jurul lui s-a format de-a lungul timpului o adevărată curte de vechi militanți socialiști, marginalizați de regimul comunist, la care au aderat și alții, în general oameni cu vederi de stânga. Idealiști prin excelență, trecând – poate prea ușor uneori –, peste momentele grele din anii stalinismului, când unii dintre ei au fost trimiși în închisori și lagăre de muncă alături de ”*elementele dușmănoase burghezo-moșierești*”, fiind considerați ”*dușmani de clasă*”, vechii militanți de stânga grupați în jurul lui Gheorghe Cristescu-Plăpumarul au privit cu mari speranțe reformele inițiate de Nicolae Ceaușescu după 1965. Reformele din România nu au atins intensitatea celor din Cehoslovacia, unde se vorbea chiar despre pluripartidism, dar au dat speranțe populației pentru o viață mai bună, pentru revenirea la normalitate, după deceniul negru din anii ’50.

Pe plan extern, Nicolae Ceaușescu a dezvoltat delimitarea de Uniunea Sovietică inițiată de Gheorghe Gheorghiu-Dej. La 3 august 1968 URSS, RDG, Polonia, Bulgaria, Ungaria și Cehoslovacia au semnat Declarația de la Bratislava, care reiterea atașamentul acestor state față de ideologia marxist-leninistă și condamna ferm revenirea la valorile burgheze. Se evoca chiar folosirea forței dacă situația va impune acest lucru. România nu a participat la această întâlnire. Mai mult decât atât, Nicolae Ceaușescu a semnat la 16 august 1968, la Praga, un tratat de prietenie, colaborare și asistență mutuală cu guvernul reformist al Cehoslovaciei. Toate aceste acțiuni, dar mai ales inacțiuni, mai puțin vizibile pentru marea masă a populației, nu au trecut neobservate de nucleul vechilor militanți socialiști din jurul lui Gheorghe Cristescu-Plăpumarul, care monitoriza atent situația politică internațională. Desigur, evenimentele politice din primăvara și vara anului 1968 au fost numeroase și cu semnificații profunde. Am schițat doar câteva idei, pentru a sugera contextul istoric în care au fost scrise câteva corespondențe adresate lui Gh. Cristescu-Plăpumarul, pe care le vom prezenta în continuare.

O scrisoare trimisă liderului socialist, în august 1968, de un expeditor pe care nu am reușit din păcate să-l identificăm, pe numele său S. Dumitrescu și care locuia în București, redă cum nu se poate mai bine starea de spirit care domnea printre amicii lui Cristescu-Plăpumarul în acele vremuri³:

”București 08 – 08 – 1968

Nene Ghiță,

Dupe convorbirea ce am avut amândoi n’am plecat din Călimănești până nu v’am scris o scrisoare detaialată (sic!) de modul cum văd eu evenimentele actuale.

Vă scriu înainte de a primi din partea Dv. răspuns, deoarece dupe mine acum când problema Cehoslovacă este în apogeul ei de desfășurare ar fi momentul

² Oana Ilie, Cornel Constantin Ilie, *Gheorghe Cristescu-Plăpumarul. Primul secretar general al P.C.R. Corespondență, documente, imagini*, București, Editura Semne, 2009, p. 79-80.

³ Document din arhiva autorului, redat cu ortografia originală.

cel mai adecuat pentru noi românii să întreprindem o acțiune să obținem un statut de neutralitate concomitent fiind loiali și cu Cehoslovacia.

Chestie de abilitate pe care când ne vom întâlni vă voi expune-o.

Eu aștept dela mata vești și mai cu seamă în sensul de cum ți-am scris de a cere o audiență la tov. N. Ceaușescu spre a fi alături de el în aceste momente de tensiune de politică externă și de a-i expune punctul nostru de vedere pe care poate el îl va aștepta.

Noi trebuie însă neapărat să arătăm solidaritate și loialitate.

Îți urez multă sănătate și voe bună

S. Dumitrescu”.

Mișcarea cunoscută sub numele *Primăvară de la Praga* a fost strivită sub tancurile țărilor din Pactul de la Varșovia la 20 august 1968. România nu a participat la invazie și a riscat să fie și ea invadată.

După invazia sovietică în Cehoslovacia, pe 21 august 1968 Nicolae Ceaușescu a ținut o cuvântare electrizantă de la balconul clădirii Comitetului Central al PCR, prin care condamna intervenția sovietică în Cehoslovacia. Efectul cuvântării a fost unul nesperat: a coagulat întreaga națiune în jurul lui. Dispăruseră pentru moment divergențele politice, se uitaseră privațiunile și nenorocirile aduse de guvernarea comunistă, toată lumea era alături de Nicolae Ceaușescu. Alexandru Bârlădeanu avea să spună ulterior că atunci când a ținut cuvântarea pe Ceaușescu *”l-a luat gura pe dinainte”*. Contestarea poziției de lider autoritar, deținută de sovietici, și neintervenția în problemele interne ale unui stat, au fost teme constante ale politicii externe promovate de Ceaușescu. Pentru a ilustra sentimentele generate în societatea românească de atitudinea publică a lui Ceaușescu față de invazia sovietică în Cehoslovacia, redăm conținutul unei corespondențe primite de Gheorghe Cristescu-Plăpumarul în septembrie 1968⁴:

”București, 7 septembrie 1968

Prea Stimate Prietene și Maestre Gheorghe Cristescu

Mulțumesc mult pentru atențiunea ce-mi arăți făcându-mi și mie cunoscute cele patru mesagii telefonice pe care le-ai adresat Înalților Dregători politici-militari și spirituali ai Țării. Te felicit călduros, scumpul meu mare prieten, pentru gestul Dtale patriotic a cărui greutate va contribui și mai mult la solidaritatea și tenacitatea națională în vremuri de încercare. Era o manifestare cu caracter național și socialist de la care Decanul Socialismului European nu putea lipsi.

Să trăiești încă mulți ani la fel de înțelept și de viguros.

Devotat,

Al. D. Colțești”.

Scrisoarea dovedește faptul că prin atitudinea avută Nicolae Ceaușescu a reușit să-i aducă lângă el și pe unii din vechii adversari. Trebuie spus că în joc nu era doar simpatia pentru poporul cehoslovac, ci valorile la care atât cehoslovacia cât și românii încercau să revină, după tragică perioadă stalinistă.

⁴ Corespondență aflată în arhiva autorului.

Expeditorul mesajului nu a fost un militant socialist. Era un om care suferise mult odată cu instaurarea comunismului în țara noastră. Alexandru I. Dumitrescu-Colțești (1901-1979) a făcut studii liceale la Rm.-Vâlcea și Craiova, și a absolvit Facultatea de Drept din București. A obținut titlul de doctor în drept la Paris și a fost primar al municipiului Rm.-Vâlcea între 1930 și 1931. Membru al Partidului Radical Țărănesc (Grigore Iunian), a fost arestat de trei ori de către comuniști: din 1947 și până în 1948, între 1950 și 1952, și din 1959 până în 1964. După eliberarea din închisoare s-a stabilit în București, iar în ultima parte a vieții s-a retras în Vâlcea natală⁵.

Din Bulgaria atitudinea fermă a lui Nicolae Ceaușescu din vara anului 1968 s-a văzut altfel. Alexandru Ștefan Marincev, fost membru al PCdR, îi scria în martie 1969 lui Gheorghe Cristescu din Ruse:

”Constat că sunteți pe poziții marxisto-leniniste și vedeți lucrurile, în realitate, dar cred că nu sunteți bine informați. În situația internațională, în care ne găsim actualiminte (sic!) precum și cu situația care a fost în luna august a.c. (corect anul trecut-n.n.) în Cehoslovacia, care a determinat cele cinci țări din tratatul de la Varșovia să ia măsurile respective pentru apărarea lagărului socialist.

Numai guvernul român s-a abținut și nu a dat dovada, cu spirit revoluționar pentru apărarea statelor socialiste, conform tratatului de la Varșovia, care este o mare greșeală, că nu se solidarizează cu cel mai puternic stat socialist URSS.

Am ascultat radio Europa Liberă – cea mai mare agentură imperialistă americană care îl laudă pe tov. Ciașescu (sic!), ceea ce nu mi-a plăcut acea politică lansată de un tovarăș de frunte al României. Ca comunist și acesta compromite partidul comunist român, în care eu la timp am activat împreună cu Dvs. și am suferit în închisorile burgheziei ciocoiești.

Acum guvernul român s-a mai îndreptat și a început să vadă realitatea, că nu va avea mai bun aliat pentru apărarea granițelor sale și să construiască socialismul și comunismul în România decât țara lui Lenin - Rusia Sovietică”⁶.

Mai reținem din scrisoarea comunistului bulgar că ”(...) guvernării Dvs îndrăznesc să cenzureze corespondența vechilor veterani ai partidului comunist român”⁷.

Masivul sprijinul popular de care s-a bucurat Ceaușescu în 1968 s-a transformat în timp într-o nemulțumire generalizată și profundă. Dacă în 1968 masele îl aclamau, în 1989 îl izgoneau de la putere. Nicolae Ceaușescu a jucat ”scena balconului” de două ori: în 1968 și în 1989. Urmările au fost însă diametral opuse.

⁵ Dan-Mihai Moroianu, *Alexandru I. Dumitrescu-Colțești un primar uitat*, în ”Buridava, studii și materiale”, Muzeul Județean Vâlcea, nr. 5, 2007, p. 155-159.

⁶ Vezi pe larg textul scrisorii la Oana Ilie, C.C. Ilie, *op. cit.*, p. 86.

⁷ *Ibidem*.

Bibliografie:

ILIE, Oana, ILIE, Cornel Constantin, *Gheorghe Cristescu-Plăpumarul. Primul secretar general al P.C.R. Corespondență, documente, imagini*, București, Editura Semne, 2009.

MOROIANU, Dan-Mihai, *Alexandru I. Dumitrescu-Colțești un primar uitat*, în "Buridava, studii și materiale", Muzeul Județean Vâlcea, nr. 5, 2007, p. 155-159.

Lista ilustrațiilor:

Fig. 1 – Urări de Paște scrise de Gheorghe Cristescu-Plăpumarul în 1968 (foto arhiva autorului).

Fig. 2 – Scrisoarea lui S. Dumitrescu adresată lui Gheorghe Cristescu-Plăpumarul – I (foto arhiva autorului).

Fig. 3 – Scrisoarea lui S. Dumitrescu adresată lui Gheorghe Cristescu-Plăpumarul – II (foto arhiva autorului).

Fig. 4 – Carte poștală trimisă de Al. Dem.-Colțești lui Gheorghe Cristescu-Plăpumarul (foto arhiva autorului).

Fig. 5 – Mesajul lui Al. Dem.-Colțești lui Gheorghe Cristescu-Plăpumarul (foto arhiva autorului).

Și acum, ca totdeauna,
 sărbătorim două mari evenimente,
 ce simbolizează, pe Jons Cinto-
 Nazarineanul, cum și Ziua des-
 robirii Muncitorilor - 1 Mai 1973. -
 Vă doresc multă sănătate,
 tov. Ghibo Cindeaș la purmă

Fig. 1

București, 08-08-1968
 Nene Ghibo
 După convorbirea ce am avut amândoi - n'am
 plecat de Călimănești până m'am oprit o
 primărie petrușă de vîndul cum s'au
 evenimentele actuale.
 Vă scriu înainte de a primi din partea
 răspuns - deoarece după mine acum s'au
 problemele Călimănești este în apogeu și
 de desfigurare - ar fi momentul cel
 mai oportun pentru mine să scriu să vă
 prezint o activitate în activitate în
 istoria de neutralitate - concomitent
 fiind loial și cu Călimănești -
 date de abilitate - pe care când
 ne vom întâlni vă voi exprima.
 În așteptarea de amara noastră - n'm
 cu seamă în cazul de cum eram
 scris de a cere o audiență la
 N. Călimănești - spre a fi alături
 de el în aceste momente de tensiune
 de politică externă și de a-

Fig. 2

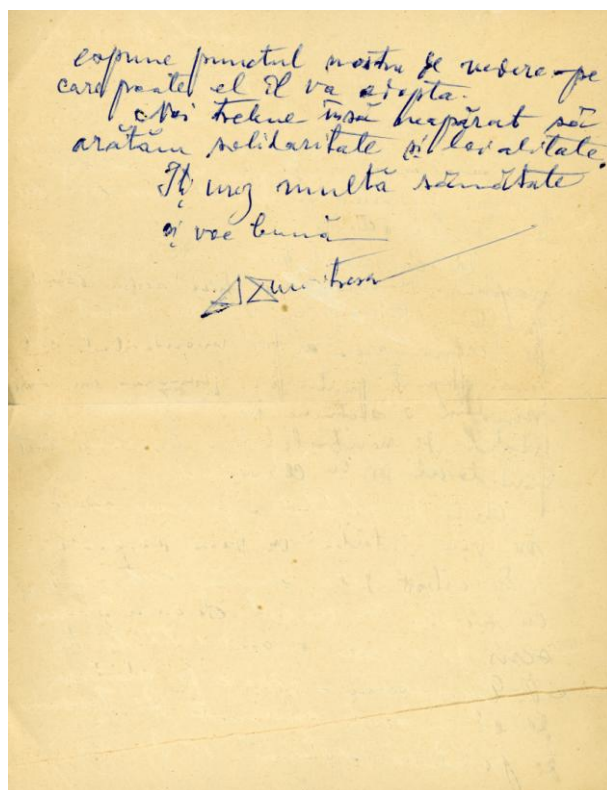

Fig. 3

Fig. 4

București 7 Sept. 1918.

Prea Stimate Prieten și Marele Ghita Cristescu.

Mulțumesc mult pentru atențiunea ce-mi arăți făcându-mi
și mie cunoscută cele patru mesaje telegrafice pe care le-ai
adresat înaltei lor Oregatorii politice-militare și spirituale ai
Țării. Te felicit călător. scumpul meu mare prieten-pentru
gestul tău patriotic - a cărui greutate va contribui și mai mult
la soliditatea și tenacitatea națională - în meșteri de încredere.
Era o manifestare cu caracter național și socialist - de care
Decretul Socialismului European - nu putea lipsi.
Se trece încă multe ani la fel de înțelept și de răpăd. Levorat
Al. I. Colțan

Fig. 5